

BÖLÜM XV: DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ

95. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması-GATT-Nedir ve GATT'ın Temel Kuralları Nelerdir?

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, dünyada barışı sürekli kılmak amacıyla, uluslararası ekonomik işbirliğinin tesis edilmesinin gerekliliği düşüncesi genel kabul görmüştür. Bu çerçevede, ülkelerin kalkınma çabalarına yardımcı olmak, uluslararası likidite ve mali güven gibi ihtiyaçlara cevap vermek ve uluslararası ticareti serbestleştirip artırmak amacıyla yeni kurumların oluşturulması yoluna gidilmiştir. IMF, Dünya Bankası gibi "Bretton Woods" kurumları bu çabaların sonucunda ortaya çıkmıştır. Uluslararası mali alanda sağlanan işbirliği karşısında, uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi yönünde de benzer işbirliğine ihtiyaç duyulduğu için, 50 kadar ülkenin temsilcisi tarafından "Uluslararası Ticaret Örgütü" (ITO) adı verilen bir uluslararası örgütün kurulması amaçlanmıştır. Öte yandan, ITO'nun kuruluş müzakereleri devam ederken, belirli mallar üzerinde tarife indirimlerinde bulunmak ve ITO'nun ülkelere onaylanmasına kadar geçecek sürede bu indirimleri uygulamaya koymak amacıyla, 23 ülke Ekim 1947'de Cenevre'de "geçici" olarak nitelendirilen Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nı (GATT) imzalamışlardır. ITO'nun kurulamaması üzerine, "geçici" olma özelliğine rağmen, GATT 1948-1994 yılları arasında uygulanmış ve dünya ticaretinde genel kabul gören bir çerçeve oluşturmuştur.

GATT Aşağıda açıklanan dört temel prensip üzerine inşa edilmiştir;

En Çok Kayırılan Ülke Kuralı (Most Favoured Nation Clause, Non-Discrimination):

Söz konusu ilke, üye ülkelerin ticari partnerleri arasında ayırım yapmamasını zorunlu kılmaktadır. Bir başka deyişle, bir üye ülke, herhangi bir ülkeye tanıdığı elverişli bir rejimi koşulsuz olarak tüm üye ülkelere uygulamak zorundadır. Bu kuralın çeşitli istisnaları bulunmaktadır. Bunlar, gümrük birlikleri, serbest ticaret anlaşmaları gibi bölgesel ticaret anlaşmaları ve genel preferanslar sistemi (GPS) gibi gelişme yolundaki ülkeler (GYÜ) lehine düşük gümrük vergisi alınması veya gümrük vergisinin alınmaması gibi ayırıcı nitelikteki uygulamalar ile anlaşmanın öngördüğü anti-damping ve telafi edici vergiler gibi bazı diğer uygulamalardır.

Ulusal Muamele Kuralı (National Treatment): Söz konusu kural, iç pazara ilişkin düzenleme ve uygulamalar yönünden ithal ve yerli mallar arasında ayırım yapılmamasını öngörmektedir. Ulusal muamele ilkesi yalnız bir mal, hizmet ve fikri mülkiyet pazara girdikten sonra uygulanır. Bundan dolayı, yerli üretimden gümrük vergisine eş bir vergi alınmamış olmasına rağmen, ithal mal üzerinden gümrük vergisi alınması ulusal muamele ilkesine aykırılık teşkil etmez.

Gümrük Vergilerinin İndirilerek Konsolide Edilmesi: GATT çerçevesinde öncelikle gümrük tarifelerinin indirilmesi üzerinde yoğunlaşmıştır. Her üye ülkenin taviz listesinde yer alan oranlar bağlı oranlar (bound rates) olarak adlandırılmakta ve ülkeler, uygulamada söz konusu oranların üzerine çıkamamaktadırlar. Bir başka deyişle, söz konusu oranlar o üye ülke bakımından bağlayıcı olmakta ve önemli ticaret partnerleriyle

telafi amacıyla müzakere etmeksizin artırılmamaktadır. Uruguay Round müzakerelerinin en önemli sonuçlarından biri, ülkelerin taviz listelerini geliştirmeleri ve bağlı oranlar çerçevesinde yapılan ticaretin artmasıdır.

Tarifeler Yoluyla Koruma: Ticarete şeffaflığın sağlanmasının en etkin yolu korumaların tarifeler yoluyla yapılmasıdır. GATT, tarife dışı engellerin bazı istisnalar dışında tümüyle yasaklanmasını, tarifelerin de giderek azaltılmasını öngörmektedir. Tarım ürünlerindeki ithalat kısıtlamaları büyük ölçüde tarifelere dönüştürülmüş olup, söz konusu süreç tarifekasyon olarak adlandırılmaktadır. Tarım ürünleri tarifeleri %100 oranında bağlı bulunmaktadır.

Bu alanlarda geçerli kurallar GATT 1994 ve mal ticaretiyle ilgili diğer 12 anlaşmada yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- **Dış Ticaret Müsteşarlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü** Emek Mevkii- ANKARA
Tel: (312) 2047500 Fax: (312) 2128765 Internet: : <http://www.foreigntrade.gov.tr>
Dış Ticaret Müsteşarlığı, İthalat Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel:
(312) 2047500 Fax: (312) 2128765 Internet: : <http://www.foreigntrade.gov.tr>

- GATT Uruguay Round Uluslararası Ticarete ve İş Çevrelerine Etkileri **1996, İGEME, Mithatpaşa Cad. No.60, Kızılay, Ankara, Tel: 312 – 417 22 23, Fax: 312 – 417 22 33, E-mail: igeme@igeme.org.tr**, GATT Uruguay Round sonuçlarının tarım, sanayi ve ticaret alanlarındaki etkileri açıklanmaktadır.

- **The Result of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations.** The legal text. Published by the WTO (World Trade Organization) Centre William Rappard, rue de lausanne 154, CH 1211 Geneva 21, Switzerland Tel: (41-22) 7395111 Fax: (41-22) 7395458 Internet: www.wto.org Uruguay Round görüşmelerinin sonuçlarına ilişkin bilgi verilmektedir.

-Guide to WTO, **Internet: www.wto.org/wto**

96. Uruguay Round'un Önemi Nedir?

1948 yılından bu yana, uluslararası kural ve disiplinlerin daha da iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi amacıyla sekiz çok taraflı müzakere turu gerçekleştirilmiştir. Bu müzakere turlarının sonuncusu olan ve Uruguay Round olarak anılan müzakere süreci daha öncekilerden çok daha kapsamlı ve geniş katılımlı olmuştur. Eylül 1986 tarihinde Uruguay'da başlayan GATT Çok Taraflı Ticaret Müzakereleri (Uruguay Round) 15 Aralık 1993 tarihinde sona ermiştir. Bu turdan önceki yedi müzakere turunda asıl hedeflenen gümrük vergilerinin azaltılması iken, Uruguay Round'da gümrük vergilerinin azaltılmasının yanısıra, dünya ticaretindeki kural ve disiplinlerin güçlendirilmesine yönelik ve tüm ülkelerin taraf olduğu 29 anlaşma ve uzlaşma bir paket halinde kabul edilmiştir.

Uruguay Round müzakereleri sonucunda kabul edilen Nihai Senet, Punta Del Este Deklarasyonu'nda belirtilen bütün müzakere alanlarına ilişkin Anlaşmalar, Uzlaşmalar, Bakanlar Kararları ve Deklarasyonlarından oluşmaktadır. Nihai Senet'de ayrıca müzakerelere katılan ülkelerin tarife ve tarife dışı engellerini azaltmaya veya ortadan kaldırmaya yönelik olarak yaptıkları pazara giriş müzakereleri çerçevesinde bağlayıcı taahhüt listeleri yer almaktadır.

Uruguay Round'un dünya ticaret sistemine kazandırdığı en önemli hususlardan birisi, anlaşmazlıkların halline ilişkin mutabakat zaptı ile üye ülkeler arasında DTÖ kapsamındaki uyuşmazlıkların çözümüne yönelik sistemin güçlendirilmesi ve Dünya Ticaret Örgütü bünyesinde bir anlaşmazlıkların halli organının tesis edilmesi olmuştur.

Uruguay Round Çok Taraflı Ticaret Müzakereleri neticesinde, müzakerelere katılan ülkeler sanayi ürünlerinde belli bir takvim çerçevesinde tarife (gümrük vergisi) indirimi taahhüdünde bulunmuşlardır. Söz konusu indirim taahhütlerinin, gelişmiş ve gelişme yolundaki ülkeler açısından farklı oranlarda ve takvimde gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Buna göre gelişme yolundaki ülke statüsünde bulunan ülkemiz, XXXVII. Sayılı Taviz Listesindeki sanayi ürünlerinde Avrupa Birliği ile gümrük birliği süreci çerçevesinde 1992 yılında AB'nin Ortak Gümrük Tarifesine (OGT) uyum nedeniyle yaptığı indirimler ile yine aynı amaçla bazı tekstil ürünlerinde 1993 yılı OGT uyumu kapsamında yaptığı indirimleri Uruguay Round müzakereleri çerçevesinde DTÖ'ye konsolide etmiştir. Söz konusu ürünlerde Türkiye'nin ortalama tarife indirim taahhüdü %29 oranındadır. Bahse konu indirimler 1.1.1995-1.1.1999 tarihleri arasında 5 eşit dilim halinde gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan, Uruguay Round ile çok taraflı ticaret müzakereleri sonucunda, tarım ve tekstil sektörünün kademeli olarak mevcut kural ve disiplinlere uygun faaliyet göstermelerini sağlayacak anlaşmalar kabul edilmiştir.

Bunun yanısıra, ticaretle bağlantılı yatırım tedbirleri, fikri mülkiyet hakları ve hizmet ticareti uluslararası ticaret sistemine dahil edilmiştir.

KAYNAKLAR

**- Dış Ticaret Müsteşarlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA
Tel: (312) 2047500 Fax: (312) 2128765 İnternet: : <http://www.foreigntrade.gov.tr>
Dış Ticaret Müsteşarlığı, İthalat Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel:
(312) 2047500 Fax: (312) 2128765 İnternet: : <http://www.foreigntrade.gov.tr>**

- GATT Uruguay Round Uluslararası Ticarete ve İş Çevrelerine Etkileri 1996, İGEME, Mithatpaşa Cad. No.60, Kızılay, Ankara, Tel: 312 – 417 22 23, Fax: 312 – 417 22 33, E-mail: igeme@igeme.org.tr, GATT Uruguay Round sonuçlarının tarım, sanayi ve ticaret alanlarındaki etkileri açıklanmaktadır.

97. Dünya Ticaret Örgütü Nedir ve DTÖ Sisteminin KOBİ'lere sağladığı faydalar nelerdir?

Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesini ve düzenli işleyişini amaçlayan bir anlaşma niteliğindeki GATT, kurumsal bir yapıya kavuşturularak 1.1.1995 tarihi itibarıyla Dünya Ticaret Örgütü'ne dönüştürülmüştür. Dünya Ticaret Örgütü'nü (DTÖ) kuran anlaşma ile DTÖ'nün, Uruguay Round sonuçlarını oluşturan bütün metinleri kapsayacak biçimde GATT'ın yerine geçeceği ortaya konmuştur.

Dünya Ticaret Örgütü'nün kuruluşu ile gerek Uruguay Round sonuçlarının gerek gelecekte sonuçlandırılacak çok taraflı ve çoklu anlaşmaların uygulanmasından sorumlu bir yapı oluşturulmuştur.

Dünya Ticaret Örgütü çerçevesindeki, anlaşmazlıkların halline ilişkin düzenleme ile DTÖ üyesi ülkeler arasındaki anlaşmazlıkların en kısa sürede ve nihai karara itiraz edilemeyecek şekilde çözüme ulaştırılması amaçlanmıştır. Oluşturulan mekanizma, şahıslar veya firmalar arasındaki ticari ihtilaflara değil, sadece devletler arasındaki ticari anlaşmazlıklara uygulanabilmektedir.

DTÖ'ye şu anda 146 devlet üye (4 Nisan 2003) bulunmakta olup, 30 devlet ise katılma müzakerelerini sürdürmektedir.

DTÖ'nün kurucu üyeleri arasında yer alan Türkiye, iç onay prosedürünün tamamlanmasının ardından 26 Mart 1995 tarihinde DTÖ üyesi olmuştur. Yükümlülüklerimiz ise 1.1.1995'den itibaren geçerlidir.

Bu çerçevede, ülkemizce sürdürülen dış ticaret mevzuat çalışmalarında DTÖ anlaşmalarından kaynaklanan taahhüt ve yükümlülüklerimiz dikkate alınmaktadır. Ülkemiz, DTÖ Anlaşma ve Uzlaşmalarından kaynaklanan her türlü taahhütlerini ve bildirim yükümlülüklerini yerine getirmekte ve DTÖ çerçevesindeki muhtelif anlaşmaların öngördüğü mevzuat düzenlemelerini yapmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü'nün ortaya koyduğu sistemin hem ihracatçılara hem de ithalatçılara sağladığı belirli faydalar vardır. Başlıca avantajlardan biri "pazara giriş güvencesi"dir. Uruguay Round'un sonuçlarından biri olarak, mal ticaretinde gelişmiş ülkelerin hemen hemen tüm tarifelerinde ve gelişme yolundaki ülkelerin ve geçiş süreci ekonomisine sahip ülkelerin tarifelerinin büyük bir kısmında konsolidasyona gitmesi ve tarifelerde önemli indirimlere gidilmesi sonucunda pazara giriş koşulları önemli ölçüde iyileşmiştir. Ayrıca tarifelerin bağlayıcı olması ile, ithalatçı ülkelerin gümrük tarifelerinde yapacakları ani artışlar ile ya da getirecekleri başka kısıtlamalarla, pazara giriş koşullarını olumsuz etkilemeleri engellenmektedir. Hizmetler ticaretinde, ülkeler hizmet ürünlerinin ve hizmet üreticilerinin pazara girişinin, ulusal listelerinde belirtilen limitler ve koşulların ötesinde kısıtlanamayacağına dair bağlayıcı taahhütlerde bulunmuşlardır.

Sistem ayrıca, tüm ülkelerin gümrüklerde çeşitli anlaşmalar sonucunda oluşturulmuş tek tip kuralları uygulamalarını gerekli kılmakta ve bu yolla ihraç pazarlarına girişte bir istikrar sağlamaktadır.

Sistemin ithalatta gümrük vergileri dışında başka kısıtlamalara izin vermemesi ve gümrüklerde uygulanacak ulusal mevzuatların tek tip kuralları içermesi zorunluluğu ithalatı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, tarifelerin bağlayıcı olması gümrük vergilerinin yükseltilmesini engellediğinden, ithalat maliyetlerinin dalgalanmasını da engellemektedir.

Sistem ile sağlanan bu faydalara ilaveten, KOBİ'lere korunma önlemleri, sübvansiyonlar ve anti-damping hükümleri çerçevesinde bazı imkanlar da sağlanmaktadır. Söz konusu hükümler çerçevesinde dampingli veya sübvansiyonlu ithalattan zarar gören işletmelerin, söz konusu ithalata karşı önlem alınmasını isteme hakkı bulunmaktadır. Ayrıca, ithalatın yerli üreticiler üzerinde ciddi zarar veya zarar tehdidi oluşturacak şekilde artması ve ülke menfaatlerinin gerektirmesi halinde, vuku bulan zarar veya zarar tehdidinin ortadan kaldırılmasına yönelik önlemlerin alınması amacıyla işletmecilerin girişimde bulunabilmeleri imkan dahilindedir.

İşletmeler ve hükümetler ihracat yaptıkları ülkelerde aleyhlerinde konacak anti-damping vergisi ya da telafi edici vergi ya da başvurulacak korunma önlemleri için başlatılan incelemelerde kanıt sunma ve çıkarlarını savunma hakkına sahiptirler.

İhracat yapan işletmelerin hakları, ihracatçı tarafından yapılan girişimlere rağmen ithalatçı ülkenin yetkili makamları tarafından ihlal ediliyorsa, ihracatçılar konuyu kendi hükümetlerine iletebilirler. Hükümetler arasında yapılacak ikili temaslar yoluyla konuya çözüm bulunmaya çalışılmasına rağmen, bir sonuç elde edilemezse, DTÖ'nün anlaşmazlıkların haline yönelik hükümlerine başvurularak anlaşmazlığın halli yoluna gidilebilir.

Bu konularda Türkiye'de başvurulabilecek kuruluş Dış Ticaret Müsteşarlığı'dır.

KAYNAKLAR

The GATT Uruguay Round, A Negotiating History, Kulwar Law and Taxation Publishers, P.O.Box 23, 7400 GA, Deventer, the Netherlands. GATT Müzakerelerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

98. Anti-damping, sübvansiyonlar ve korunma önlemlerine ilişkin DTÖ hükümleri nelerdir?

Anlaşma, Tokyo Round'da kabul edilen ve ülkemizin de taraf olduğu "VI, XVI ve XXIII.'üncü Maddelerin Yorumlanması ve Uygulanmasına İlişkin Anlaşma" yı temel almaktadır.

Anlaşma, sübvansiyonların tanımını yapmakta ve önceki Anlaşmadan farklı olarak "spesifik (özgül)" sübvansiyon kavramını getirmektedir. Spesifik sübvansiyon, sübvansiyonu veren makamın yetki alanındaki bir firmaya, sanayi dalına veya bir grup firma veya sanayi grubuna sağladığı sübvansiyonlardır. Anlaşmada belirtilen kurallara yalnızca bu tür "spesifik" sübvansiyonlar tabidir. Tarım ürünleri ayrı bir Anlaşma ile düzenlendiğinden kapsam dışında tutulmaktadır.

Sübvansiyonlar üç kategoriye ayrılmıştır:

1. Yasaklanan Sübvansiyonlar:

- a) İhracat performansı şartına bağlı olanlar,
- b) İthal yerine yerli mal kullanım şartına bağlı olanlar.

Yasaklanmış sübvansiyonlarla ilgili uyuşmazlıklar, yeni uyuşmazlıkların çözümü yöntemlerine tabidir. Sübvansiyonun yasak olduğu tespit edilirse hemen durdurulması istenmekte, belirli bir süre içinde sübvansiyon uygulamasına son verilmediği takdirde ise şikayetçi taraf telafi edici önlem alabilmektedir.

2. Karşı Tedbir Alınabilen Sübvansiyonlar:

Anlaşma, bu grup altında herhangi bir taraf ülkenin öteki taraf ülkelerin çıkarlarına sübvansiyonlar yoluyla zarar vermesini önlemeyi amaçlar. Herhangi bir ürün için uygulanan sübvansiyon oranının mal değerinin % 5'ini geçtiği durumlarda veya bir sanayi dalının uğradığı işletme zararlarını karşılayacak sübvansiyon verildiğinde "ciddi zarar"ın mevcut olduğu kabul edilmektedir. Böyle durumlarda, sözkonusu sübvansiyonun şikayetçi ülkenin yerli sanayiine zarar vermediğinin kanıtlanması yükümlülüğü sübvansiyonu uygulayan ülkeye düşmektedir.

3. Karşı Tedbir Alınmasını Gerektirmeyen Sübvansiyonlar:

Sübvansiyonlar Anlaşmasının 2. maddesi çerçevesinde spesifik olmayan sübvansiyonlar ile bu madde çerçevesinde spesifik olup, ancak, araştırma-geliştirme, geri kalmış bölgelerin desteklenmesi ve çevre koruma amaçlı sübvansiyonlar karşı tedbir alınmayan sübvansiyonlar olarak kabul edilmektedir. Bu tür sübvansiyonların, Anlaşmanın ilgili maddesi uyarınca geçici olarak uygulanması öngörülmüş ve uygulamanın sürdürülmesine yönelik bir karar alınmadığı için karşı tedbir alınmasını gerektirmeyen sübvansiyonlar ortadan kalkmıştır.

Telafi Edici Önlem Alma Süreci:

Anlaşmanın bir bölümü de telafi edici önlemlere ilişkin düzenlemelere ayrılmıştır. Telafi edici önlem alınması ve ulusal makamların yaptığı soruşturmalar, bütün tarafların bilgi ve görüşlerini sunmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmektedir. Sübvansiyon ile zarar arasındaki bağın kurulabilmesi için ilgili bütün ekonomik faktörler gözönüne alınmakta, sübvansiyon oranının yüzde 1'in altında olduğu, miktar veya zararın önemsenmeyecek kadar az olduğu tespit edildiğinde soruşturma sona erdirilmektedir.

Soruşturmalar Anlaşmaya göre istisnai durumlar dışında bir yıl içinde tamamlanmaktadır.

Anlaşma, sübvansiyonun sona ermesi veya yeniden başvurulması ihtimali olmaması durumlarında, telafi edici vergi uygulamasının normal olarak yürürlüğe girdikten itibaren beş yıl içinde sona erdirilmesini hükme bağlamaktadır.

En az gelişmiş ülkeler ile kişi başına yıllık geliri 1000 ABD Dolarının altında olan gelişme yolundaki ülkeler (GYÜ) için ihracat sübvansiyonları yasağı bulunmamaktadır. Bu ülkelerin ayrıca, diğer sübvansiyon uygulamalarından da belirli bir zaman muaf olmalarına olanak tanınmıştır.

Diğer gelişme yolundaki ülkeler için ihracat sübvansiyonları yasağı DTÖ Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden itibaren sekiz yıl süre ile geçerli olacaktır. Bu sürenin uzatılabilmesine ilişkin prosedür ise Doha Bakanlar Konferansı sırasında alınan bir karar ile belirlenmiştir.

Korunma Önlemleri Anlaşması

GATT 94'ün XIX. maddesi, üye ülkelere bir yerli sanayi dalına ciddi zarar veren beklenmedik ithalat artışlarına karşı korunma tedbirleri alma imkanı tanımaktadır.

Korunma Önlemleri Anlaşması GATT'ın bu temel prensibini dikkate alarak, yürürlükteki gönüllü ihracat kısıtlamaları ve benzeri yasaklayıcı tedbirlerin, Anlaşma ile uyumlu hale getirilmesini veya Dünya Ticaret Örgütü'nü Kuruluş Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonraki 4 yıl içinde kaldırılmasını öngörmektedir.

Anlaşma ayrıca, GATT'ın XIX. maddesi çerçevesindeki tüm mevcut korunma tedbirlerinin ya başlatıldıkları tarihten itibaren en geç 8 yıl içinde, ya da DTÖ Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonraki 5 yıl içinde sona erdirilmesini karara bağlamıştır.

Bazı durumlarda, ciddi zarar ön tespitine dayanarak 200 günlük bir süreyi geçmeyecek şekilde geçici korunma tedbiri alınabilmektedir.

Anlaşmada ciddi zarar tespitine ilişkin kriterler ve ithalatın etkisinin tespitinde dikkate alınacak unsurlar belirlenmiştir.

Korunma tedbiri olarak ek vergi uygulanabileceği gibi miktar kısıtlamasına da başvurulabilmektedir. Miktar kısıtlaması söz konusu olduğunda, kota miktarları her halükarda son üç yılın ortalamasının altına düşmeyecek şekilde belirlenmekte ve esaslı tedarikçi konumundaki ülkenin hakları korunmaktadır.

Genel olarak, Anlaşma ile korunma önlemi uygulayabilme süresi dört yıl olarak belirlenmiştir. Ancak, ciddi zararın devam ettiği ispatlanırsa bu süre sekiz yıla kadar uzatılabilmektedir. 180 gün ya da daha az bir zaman için uygulanan korunma önlemleri,

uygulanma sürelerinin sona ermesinin ardından ancak bir yıl sonra yeniden uygulanabilirler.

Ayrıca, Anlaşma uyarınca, GYÜ'lere bazı esneklikler tanınmaktadır.

99. Ülkemizin Anti-Damping, Sübvansiyonlar ve Korunma Önlemlerine İlişkin Mevzuatı Nelerdir?

Ülkemizdeki, İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Mevzuata göre, bir damping veya sübvansiyon soruşturmasının başlatılması ve dampinge karşı vergi veya telafi edici vergi uygulanmasına gidilebilmesi için, öncelikle, dampinge veya sübvansiyona konu ithalattan zarar gördüğünü iddia eden gerçek veya tüzel kişilerin, İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik'in 19. maddesi hükümleri çerçevesinde dampingli veya sübvansiyonlu ithalat ile yerli üretim dalı üzerindeki zararı ve ikisi arasındaki illiyet bağımlı gösterir bilgi ve belgeler ile birlikte Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürlüğüne yazılı olarak müracaat etmesi gerekmektedir.

Bunun yanı sıra mevzuat gereğince damping incelemesinin re'sen de yapılması mümkün bulunmaktadır. Ancak, İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Mevzuat hükümlerine göre re'sen hareket edilmesi halinde de söz konusu İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik 19. Maddesinde tanımlanan dampingli ithalatın varlığı, bu ithalattan kaynaklanan yerli üretim dalı üzerindeki zarar ve ikisi arasındaki illiyet bağımlı ilişkin bilgi ve belgelerin otoritenin elinde mevcut olması gerekmektedir.

Türkiye, yerli üreticileri korumak ya da hasıl olacak ekonomik ihtiyaçları için dış ticaretinde uyguladığı korunma önlemlerini veya diğer enstrümanları uluslararası teamüllere uygun olarak uygulamaya başlamış bulunmaktadır. Bu çerçevede, Gözetim ve Korunma Önlemleri Mevzuatı kapsamında ithalatın yerli üreticiler üzerinde ciddi zarar veya ciddi zarar tehdidi oluşturacak şekilde artması ve ülke menfaatinin gerektirmesi halinde, vuku bulan zarar veya zarar tehdidini ortadan kaldırmaya yönelik önlemler alınabilecektir. Söz konusu önlemler, ithalatın gözetime tabi tutulması, acil/geçici önlem alınması ve ithalatta miktar kısıtlaması şeklinde uygulanmaktadır.

Ancak, GATT'a entegre edilmeyen tekstil ve konfeksiyon ürünleri Gözetim ve Korunma Önlemleri Mevzuatı kapsamında yer almamaktadır.

Söz konusu Mevzuat çerçevesinde, ithalat artışının yerli üreticiler üzerinde ciddi zarar veya ciddi zarar tehdidinde bulunduğu gerekçesiyle yapılacak başvuruların gerekli belge ve bilgilerle birlikte yazılı olarak Dış Ticaret Müsteşarlığı'na (İthalat Genel Müdürlüğü) yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

**DTM, İthalat Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel: (312) 2047500
Fax: (312) 2128765 İnternet: : <http://www.foreigntrade.gov.tr>**

**DTM, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel: (312) 2047500
Fax: (312) 2128765 Internet: : <http://www.foreigntrade.gov.tr>**

**- Anti-dumping proceedings: Guidelines for importers and exporters, 1997, ITC-UNCTAD/WTO (ücretsiz olarak temin edilebilmektedir) Palais des Nations, 1211 Geneva 10 Switzerland Tel:41-22-7300111 Faks:41-22-7334439 E-mail:itcreg@intracen.org Internet: <http://www.intracen.org>
İthalatçı ve ihracatçılara yönelik olarak anti - dumping uygulamaları açıklanmaktadır.**

100. GATT Tarım Anlaşması ile Tekstil ve Giyim Anlaşması'nın temel hükümleri nelerdir?

Tarım Anlaşması

Tarım ürünleri ticaretinde uzun dönemde adil ve serbest piyasa düzenine dayalı bir sistem oluşturmayı temel alan Tarım Anlaşması başlıca dört kısımdan oluşmaktadır:

a) Pazara Giriş: Tarım Anlaşması, tarım ürünlerinde uygulanan tarife dışı tedbirlerin tarifeye dönüştürülmesi ve bu işlem sonucu ortaya çıkacak tarifeler de dikkate alınmak suretiyle 1 Eylül 1986 tarihinde geçerli tarife oranları üzerinden indirim taahhüdünde bulunulmasını öngörür. Tarım Anlaşması çerçevesinde tüm üye ülkeler tarım ürünlerinin tamamını (balıkçılık ürünleri hariç) DTÖ'ye konsolide etmişlerdir.

Tarife dışı tedbirlerin, eş değeri tarifeye dönüştürülmesi uygulamasına "tarifikasyon" denilmektedir. Tarifikasyondan sonra uygulanacak tarife oranlarının yükseleceği göz önünde bulundurularak, halihazırdaki pazara giriş kolaylıklarının korunması ve ithal ürünlerin pazara giriş payının iç tüketimin yüzde 3'ünden düşük olduğu durumlarda asgari giriş tarife kontenjanlarının (düşürülmüş tarife oranlarından) oluşturulması sağlanmaktadır. Söz konusu asgari giriş tarife kontenjanlarının uygulama döneminde yüzde 5'e çıkarılması kabul edilmiştir. Ülkemiz tarım ürünleri ithalatında tarife dışı engeli bulunmadığı gerekçesiyle tarifikasyona başvurmamıştır.

DTÖ Tarım Anlaşması kapsamında ülkemiz, gelişme yolundaki ülke statüsü ile her bir tarım ürününde en az %10, tarım ürünlerinin tümünde ise ortalama %24 oranında indirim taahhüdünde bulunmuştur. Ülkemiz ithalatında hassasiyeti bulunan ve bu nedenle tavan konsolidasyon imkanından yararlanan mallar dışında bütün tarife pozisyonlarında Eylül 1986'da geçerli kanuni tarife oranları indirime esas alınmıştır. İndirimler eşit yıllık dilimler halinde 10 yıl içerisinde yapılacaktır. Son dilim indirim 1.1.2004 tarihinde yapılacaktır.

Diğer taraftan, ülkemiz balıkçılık ürünleri hariç, tarım ürünlerinin tamamını DTÖ'ye konsolide etmiş ancak, AB'nin ortak gümrük tarife (OGT) hadlerini en düşük tarife haddi olarak uygulama hakkını saklı tuttuğunu bildirmiştir.

b) İç Destekler : Tarım Anlaşması, iç destekler konusunda gelişmiş ülkelerin indirim taahhüdüne konu olan iç desteklerini 6 yıllık bir zaman zarfında %20 oranında; GYÜ'lerin ise 10 yıl içinde %13.33 oranında azaltmalarını öngörmektedir. Öte yandan, asgari destek (de minimis) durumunda iç desteğin azaltılması gerekmemektedir. "De minimis" kuralına göre, yapılan destek, söz konusu ürünün üretim değerinin gelişmiş ülkelerde %5'ini, gelişme yolundaki ülkelerde ise %10'unu geçmemelidir.

Ayrıca ticaret veya üretim üzerinde bozucu etkileri olmayan ya da çok az bozucu etkiye sahip iç destekleme programları da indirim taahhüdü kapsamı dışındadır. Ülkemizde destekleme alımları yoluyla yapılan yardım miktarı üretim değerinin %10'unu geçmemesi nedeniyle "de minimis" kapsamına girmekte, dolayısıyla ülkemizde uygulanan iç desteklerle ilgili olarak indirim taahhüdümüz bulunmamaktadır.

c) İhracat Sübvansiyonları: Tarım Anlaşması uyarınca ihracat sübvansiyonları, bütçeden ayrılan sübvansiyon harcamalarının ve sübvansiyonlu ihracat miktarlarının azaltılması şeklinde indirim taahhüdüne tabidir. İndirim için 1986-1990 dönemi esas alınmıştır.

Türkiye, tarım ürünlerinde 1986-1990 yıllarında DFİF ve vergi iadesi veya 1991-1992 tarihlerinde bütçe kaynaklı olarak verdiği sübvansiyonlarında, yıllık ortalama değer üzerinden 10 yıl içinde yıllık eşit dilimler halinde, kaynak tahsisinde %24, sübvansiyonlu mal miktarlarında ise %14 oranında indirim yapacağını taahhüt etmiştir.

d) Tarım Ürünlerinde Karşı Önlem Uygulamaları: Sanayi ürünleri sübvansiyonlarına uygulanan karşı önlemler ile tarım ürünleri sübvansiyonlarına uygulanan karşı önlemler farklılık göstermektedir. Tarım Anlaşması'nın 2 nolu ekinde yer alan ticaret üzerinde minimum bozucu etki yapan iç destekler, karşı önlem alınamayan sübvansiyonlardır (Dava Edilemeyen Sübvansiyonlar). 2 nolu ek hariç olmak üzere, ticaret bozucu iç destekler ile baz dönemdeki ihracat sübvansiyonları (taahhüt listelerinde yer alan) karşı üye ülkede ciddi zarar oluşturduğu durumlarda bu sübvansiyonlara karşı önlem alınabilmektedir (Dava edilebilir sübvansiyonlar). Ülkelerin taahhüt listelerinde yer almayan, baz dönemde uygulanmayan ve daha sonra uygulamaya konulmuş ihracat sübvansiyonlarının tespiti halinde ise karşı önlem alınabilmektedir (Yasaklanmış sübvansiyon).

Tekstil ve Giyim Anlaşması

Tekstil ve Giyim Anlaşması'nın hedefi, GATT gözetiminde hazırlanarak 1974 yılında yürürlüğe giren Çok Elyafıllar Anlaşması (MFA) kapsamında veya diğer gönüllü ihracat kısıtlamaları anlaşmalarıyla kotalar dahilinde yürütülen tekstil ticaretinin güçlendirilmiş GATT kural ve disiplinleri ile uyumlu hale getirilmesidir. Bu çerçevede, tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin kademeli olarak GATT kural ve disiplinlerine entegre edilmeleri karara bağlanmıştır.

Tekstil ve konfeksiyon sektörünün DTÖ'ye dört aşamada yapılacak entegrasyonu, 1990 yılı toplam tekstil ve giyim ithalatı üzerinden belirli oranlarda olacak ve 1 Ocak 2005'de tamamlanacaktır.

Bu çerçevede ülkemiz birinci ve ikinci dilim entegrasyonları sırasıyla %18 ve %18,03 olarak gerçekleştirmiştir.

31 Aralık 1994 tarihinde MFA kapsamında yer alan bütün kısıtlamalar, yeni anlaşmaya taşınmış olup, aşamalar halinde GATT'a entegre edilmektedir. Anlaşmada, bütün aşamalarda MFA kapsamındaki kotaların artırılması için bir formül yer almaktadır.

Tekstil ve Giyim Anlaşması ayrıca, GATT'a entegre edilmemiş ürünler için geçici bir korunma mekanizması da öngörmektedir. Bir ürünün toplam ithalatının, ithalatçı ülkenin sanayiine ciddi zarar veya ciddi zarar tehdidi oluşturduğu belirlenirse, korunma mekanizması uyarınca önlem alınabilecektir.

Anlaşma, trafik sapması ile ülke veya menşe hakkında yanlış bildirim veya resmi belgelerin asılsız düzenlenmesi ile mücadeleye ilişkin hükümler de içermektedir.

Türkiye, AB ile gümrük birliği nedeniyle üçüncü ülkelere karşı uygulamaya başladığı tekstil kotalarının GATT 94'e entegrasyonunun, Tekstil ve Giyim Anlaşması'nda öngörülen tarihlere ve miktarlara uygun olarak birinci dilimini 1 Ocak 1995, ikinci dilimini 1 Ocak 1998 tarihlerinde gerçekleştirmiştir.

KAYNAKLAR

**DTM, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel: (312) 2047500
Fax: (312) 2128765 Internet: : <http://www.dtm.gov.tr/anl/DTO/TEKSTIL-ANL.htm>**

101. Ticarete Teknik Engeller Anlaşması'nın temel hükümleri nelerdir?

Ülkeler ithal edilen ürünlerin uygulamakta oldukları zorunlu standartlara uygun olmasını gerekli kılmaktadırlar ve bu tür zorunlu standartlar ve bunların uygulanmasında kullanılan idari yöntemler "teknik mevzuat" olarak adlandırılmaktadır. Teknik mevzuatlar ülkeler tarafından, söz konusu ürünleri kullanan insanların sağlığını korumak, emniyetini sağlamak, çevrenin korunmasını sağlamak ve hileli durumları önlemek için uygulanırlar.

Bu tür teknik mevzuatlar, yukarıda belirtilen amaçlara ulaşmak için kullanılmakla birlikte, pratikte uluslararası ticarete engel de teşkil edebilmekte ve bir çeşit gizli korumacılık işlevi görebilmektedirler. Teknik mevzuattan kaynaklanan bu engeller "Ticarete Teknik Engeller" olarak tanımlanmaktadır. Teknik mevzuatların ticarete gereksiz engellere yol açmaması için, uluslararası kurallara uyumlu hale getirilmesi gereklidir. Bu kurallar GATT 1994'ün ek anlaşmalarından biri olan "Ticarete Teknik Engeller Anlaşması'nda (The Agreement on Technical Barriers to Trade-TBT) yer almaktadır. Anlaşma, teknik yönetmelikler ve standartlar hazırlanırken veya kurallara

uygunluk tespit edilirken, yerli ve yabancı ürünlerin aynı muameleye tabi olmalarını öngörmektedir.

Anlaşmanın temel amacı, ulusal düzeydeki teknik mevzuatların ticarete engel teşkil edecek şekilde formüle edilmesini önlemektir. Ulusal amaçlara varılması için, uluslararası standartların kullanımının yetersiz olması veya konuyla ilgili uluslararası standartların mevcut olmaması halinde, ülkeler kendi ulusal standartlarını geliştirmekte serbesttirler.

TBT Anlaşması ile üye ülkeler arasında teknik mevzuat konusunda bilgi akışının sağlanması için bir bildirim sisteminin, karşılıklı olarak danışmaların yapılabilmesi amacıyla da bir komitenin (Ticarette Teknik Engeller Komitesi) oluşturulması öngörülmüştür.

Bildirim sistemi, üye ülkelerin uluslararası standartlardan sapan ve ticareti engelleyecek nitelikteki teknik mevzuatının taslak halindeyken, diğer üye ülkelere yorum yapabilecekleri kadar bir süre tanınarak, DTÖ Sekretaryası'na ve talep edilmesi halinde bu talebi gerçekleştiren diğer üye ülkelere bildirilmesini öngörmektedir. Bu sistem ile uygulamalarda şeffaflığın sağlanması, uluslararası standartlardan sapan uygulamalardan kaynaklanan teknik engellerin azaltılması hedeflenmektedir.

Firmaların ihracat yaparken karşılaştıkları başlıca problemlerden biri de hedef pazarlarda ürünlerinin tabi olacakları standartlar, mevzuatlar hakkında bilgi eksikliğidir. Firmaların bu tür bilgilere erişimini de sağlamak amacıyla, anlaşma her üye ülkenin bu bilgilerini verecek "Bildirim Noktası" oluşturmasını gerekli kılmaktadır. Bildirim noktalarından temin edilecek bilgiler; teknik mevzuatlar ve standartlar, uygunluk değerlendirme yöntemleri vb. konularda olacaktır.

Ülkemizde, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirme prosedürleri ile bu konularda akdedilen ikili veya çok taraflı karşılıklı tanıma anlaşmalarına ilişkin bildirim merkezi görevini Dış Ticaret Müsteşarlığı (Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü), standartlar konusunda bildirim merkezi görevini ise Türk Standartları Enstitüsü yürütmektedir.

KAYNAKLAR

Dış Ticaret Müsteşarlığı, Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel: (312) 2047500 Fax: (312) 2128765 Internet: : <http://www.foreigntrade.gov.tr>

Türk Standartları Enstitüsü, Necatibey Cad. No:112, Bakanlıklar/ANKARA, Tel: (312) 4178330, Fax: (312) 4254399, Internet: <http://www.tse.org.tr>

102. Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemlerinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma'nın temel hükümleri nelerdir?

Uruguay Round çerçevesinde akdedilen anlaşmalardan biri olan Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemlerinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma ülkelerin gıda güvenliğini sağlamak, hayvanların sağlığını korumak ve bitkilerin hastalıklardan korunmasını temin etmek amacıyla alabilecekleri tedbirlerin mahiyet ve sınırlarını belirlemektedir.

Ülkeler prensip olarak gıda güvenliğini sağlamak için hayvan ve bitki sağlığıyla ilgili her türlü tedbiri almak yönünde özgür bırakılmışlarsa da söz konusu anlaşma, bu özgürlüğün diğer ülkelere karşı haksız ve koruyucu bir şekilde uygulanmasının önlenmesini amaçlar. Bu çerçevede, anlaşma gereği sağlık tedbirleri gıda güvenliğiyle insan, hayvan ve bitki yaşam ve sağlığını korumak için gerekli olduğu ölçüde uygulanmalı, bu tedbirler bilimsel verilere dayandırılmalı, uluslararası ticarete keyfi, ayırım gözeten, gizli veya haksız engel oluşturmamalıdır. Ayrıca anlaşma, gıda güvenliği için alınacak tedbirlerin uluslararası karakter taşıması ve bu yönüyle tedbirler arasında uyum bulunması şartını da getirmiştir.

Söz konusu anlaşma, üye ülkelere sağlık tedbirlerini alırken uymaları gereken bazı yükümlülükler getirmektedir. Örneğin, sağlık tedbirlerinin bilimsel kriterlere göre belirlenmesi ve bilimsel verilere dayanılarak yürürlükte tutulması gerekliken yine sağlık tedbirlerinin uygulanmasında yerli-yabancı ve yabancı-yabancı arasında ayırımcılık yapılmaması ve bu tedbirlerin uluslararası ticareti kısıtlayıcı gizli bir tedbire dönüştürülmemesi de anlaşmanın öngördüğü yükümlülükler arasında bulunmaktadır.

Anlaşma, ulusal mevzuatlar oluşturulurken aşağıda yer alan standart ve benzeri uygulamaların temel alınması durumunda, bu mevzuatların bilimsel temellere dayalı olduğunun kabul göreceğini belirtmektedir:

- Gıda güvenliği konusunda "FAO/WHO-Codex Alimentarius Commission"
- Hayvan Sağlığı konusunda "International Office of Epizootic"
- Bitki Sağlığı alanında "International Plant Protection Commission" tarafından hazırlanmış olan standartlar vb.

Söz konusu anlaşma, DTÖ üyesi ülkelerin temel hak ve yükümlülükleri, tedbirlerin uyumlaştırılması, başka ülkelerin kontrol tedbirlerini eşdeğer sayma, riskin değerlendirilmesi ve sağlık korumasında uygun düzeyin belirlenmesi gibi konuları içermektedir. Diğer taraftan, alınan tedbirlere ilişkin açıklama ve bildirimlerde bulunulması ile saydamlığa ilişkin yükümlülükler de anlaşma kapsamındadır.

Anlaşma, bir ülkenin sağlık ve bitki sağlığı mevzuatını uyumlaştırırken, uluslararası standart vb.den sapmasına ancak, "daha ileri bir düzeyde koruma" gerekliyse izin vermektedir.

Her ülke, ilgili diğer ülkelerin sağlık tedbirleri konusunda gelebilecek sorularına cevap vermek üzere bir "Bilgi Merkezi" kurmak zorundadır.

Ülkemizde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü) "Bilgi ve Bildirim Merkezi" olarak görev yapmaktadır.

KAYNAKLAR

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı -Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü Adres: Akay Cad. No.3 Bakanlıklar-ANKARA Tel: (312) 4174176 Faks: (312) 4186318

103. Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) nedir ve temel kuralları nelerdir?

DTÖ Kuruluş Anlaşması'nın ekinde yer alan anlaşmalardan biri olan Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS), hizmet ticaretini uluslararası kurallara bağlayan ilk çok taraflı anlaşmadır.

GATS tüm hizmet sektörlerini kapsamaktadır. Anlaşma, aşağıda belirtilen dört hizmet arzı biçimini içermektedir.

- Sınır ötesi ticaret (Cross border trade) örneğin: uluslararası telefon görüşmeleri,
- Yurtdışında tüketim (Consumption abroad) örneğin: turizm,
- Ticari varlık (Commercial Presence) örneğin: yabancı bankalar,
- Gerçek kişilerin hareketliliği (Movement of natural persons) örneğin: danışmanlar.

En Çok Kayırılan Ülke (MFN) kuralı GATS'ta bir üye ülkenin, bu anlaşmada kapsanan bir önlemlerle ilgili olarak; herhangi bir diğer üyenin hizmetlerine ve hizmet sunucularına, diğer bir ülkenin benzer hizmetleri ve hizmet sunucularına uygulanandan daha az kayırıcı olmayan bir muameleyi, derhal ve şartsız olarak uygulayacağı şeklinde ifade edilmiştir. Bu zorunluluk, belirli bir taahhüt yapılmış olsun veya olmasın, tüm sektörlerde geçerlidir. Ancak, anlaşmada yukarıda da belirtildiği bazı geçici istisnalara izin verilmektedir.

Ulusal Muamele İlkesi, hizmetler alanında farklı uygulanmaktadır. Söz konusu ilke, mallar ve fikri mülkiyet haklarında genel bir kural iken, GATS çerçevesinde taahhütlerin yapıldığı alanlarda uygulanmakta ve bazı muafiyetlere izin verilmektedir.

Anlaşma, düzenlemelerde şeffaflığı esas almakta ve bu çerçevede, her üye ülke tarafından hizmetlerle ilgili tüm mevzuatlarının yayımlanmasını ve bu konuda yabancı firma ve hükümetlerin bilgi alabilecekleri bir merkezin oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, ülkelerin taahhütlerinde yer alan hizmetlerle ilgili mevzuatta yapılacak değişikliklerin söz konusu bilgi merkezleri tarafından DTÖ Sekretaryası'na bildirilmesi öngörülmektedir.

Söz konusu anlaşma, lisans ve belgelerin tanınmasına ilişkin ikili veya çok taraflı anlaşmaların akdedilmesi halinde, diğer ülkelere de benzeri anlaşmalar akdedilmesi imkanı tanınmasını ve ayrımcı uygulamalara gidilmemesini öngörmekte, ayrıca, bu anlaşmaların DTÖ Sekretaryası'na bildirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Üye ülkeler, bir hizmet sektörünü yabancı rekabete açtığında, ödemeler dengesi güçlükleri dışında o sektör bakımından para transferlerini kısıtlayamaz. Ödemeler dengesi güçlüklerinde geçici kısıtlamalar konulması anlaşmada şartlara bağlanmıştır.

Anlaşma ekinde yer alan her üye ülkenin yukarıda sayılan hizmet sektörlerindeki taahhütlerini içeren listeler taahhüt listeleri olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu taahhüt listeleri ile ülkeler hizmet sektörlerinde yabancı hizmet sunucularına uyguladıkları kısıtlamaları ve hizmet sektörlerindeki son durumlarını belirtmektedirler.

Öte yandan, MFN uygulamasına istisna teşkil eden önlemlerin yer aldığı listeler derogasyon listeleri olarak adlandırılmaktadır. Bir önlemin derogasyon listesinde yer alabilmesinin ön koşulu en geç, anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte listelenmiş olmasıdır.

Ülkemizin taahhüt listesi, mesleki hizmetler, haberleşme hizmetleri, müteahhitlik ve ilgili mühendislik-mimarlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, çevre hizmetleri, mali hizmetler, sağlık ve sosyal hizmetler, turizm ve seyahat ile ilgili hizmetler ve ulaştırma hizmetleri sektörlerini içermektedir. Söz konusu listemiz, gelişme yolundaki ülkeler tarafından sunulan tekliflerin en kapsamlısı ve en ilerilerinden biri olup, bazı gelişmiş ülke teklifleri ile boy ölçüşecek niteliktedir.

Hizmet Ticareti Genel Anlaşmasının gereklerini yerine getirmek amacıyla hizmet sunucusu olan kurumların koordinasyonu, hizmetlerle ilgili sektörel bazdaki taahhüt listesinin hazırlanması, taahhüt listesinde yer verilen sektörlerle ilgili ikili müzakerelerin organizasyon ve koordinasyonu **Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü** tarafından yürütülmektedir.

KAYNAKLAR

**DTM, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel: (312) 2047500
Fax: (312) 2128765 <http://www.dtm.gov.tr/anl/DTO/CANCUNSONRASI.htm>**

Türkiye - DTÖ ilişkileri hakkındaki soru, görüş ve önerilerinizi, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü'ne iletmek için aşağıdaki e-posta adresi veya telefaks numarasını kullanabilirsiniz: E-posta: dtodaire@dtm.gov.tr Telefaks: 312-2128741

DTÖ ile ilgili daha ayrıntılı bilgiye www.wto.org adresindeki DTÖ ana sayfasından ulaşabilirsiniz.

104. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS) nedir ve temel hükümleri nelerdir?

Fikri mülkiyet haklarını korumaya yönelik normların önemli ölçüde değişiklik gösterdiği ve uluslararası ticarete sahte mallara uygulanabilir prensip ve kurallar konusunda çok taraflı bir çerçevenin bulunmamasının uluslararası ekonomik ilişkilerde giderek artan bir gerginliğe yol açtığı görüşüne dayanılarak, Uruguay Round müzakerelerinde Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları konusunda da bir anlaşma akdedilmiştir.

Anlaşmanın birinci kısmı, genel hükümler ve temel ilkeleri belirlemektedir. Bu bölümde "ulusal muamele" kuralına göre, her bir tarafın fikri mülkiyet haklarının korunması

konusunda, diğ er taraf uyruklu kiş ilere, kendi uyruğ undan olanlardan daha az elveriřli bir tutum sergilememesi hűkme bađlanmıřtır. Ayrıca, aynı bűlűmdeki "en çok kayırılan űlke" kuralına gűre, taraf bir űlkenin, yabancı uyruklu kiş ilere tanıdıđı tűm avantajlar derhal ve řartsız olarak, sűz konusu muamele ilgili tarafın kendi vatandařlarına tanıdıđı muameleden daha elveriřli olsa dahi, diğ er tűm taraf űlkelere de tanınacaktır.

İkinci kısımda her bir fikri műlkiyet hakkı ayrı ayrı incelenmiřtir. Telif hakları ile ilgili olarak TRIPS Anlařması, űye űlkelere Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İliřkin Bern Sűzleřmesi'nin ilk 21 maddesi ve ek madde hűkűmlerine (6-tekrar maddesi hariç) uyma yűkűmlűlűğ űnű getirmektedir. Fikri haklara iliřkin koruma, dűřűnceleri, yűntemleri, uygulama esaslarını ya da matematiksel kavramları deđil, dűřűncelerin ifade biçimini kapsamaktadır. Bu nedenle meydana getirilen orijinal nitelikli eserler korunmaktadır.

TRIPS Anlaşması'yla, mevcut uluslararası kurallara űnemli ilaveler getirilmiştir. Telif hakları sahiplerine kendi haklarının ticari olarak kiralanmasını yasaklama ve bu hakları istedikleri gibi kullanma yetkisi verilmektedir. Anlařma, ayrıca, bilgisayar programları ile veri tabanlarının hangi şartlar altında telif hakları çerçevesinde korunacağı hususuna da açıklık getirmiştir.

Anlařma, bilgisayar programcılarına ve ses kayıt prodűktűrlerine kendi yapıtlarının kamuya kiralanmasını yasaklayabilme veya izne bağlayabilme hakkı vermiştir. Benzer bir hak sinematografik eserlere de uygulanmaktadır.

TRIPS Anlaşması'nda, bir işletmenin mal ve hizmetlerini diğ er işletmelerin mal ve hizmetlerinden ayıran herhangi bir işaret veya işaret kombinasyonunun marka oluşturabileceği belirtilmektedir. Anlaşma, marka olarak belli bir korumadan yararlanacak işaret tiplerini tanımlamakta ve bunlara tanınacak asgari hakları, devri ve lisans verilmesi ile ilgili kuralları belirlemektedir.

Cođrafi iřaretler, tűketiciyi, bir űrűnűn kalitesi, saygınlıđı ve űzellikle cođrafi menřei konusunda bilgilendirir. Cođrafi iřaretler konusunda, Anlařma, űrűnűn cođrafi menřei konusunda tűketiciyi yanıltan veya haksız rekabete yol açan her tűrlű bilgi kullanımının engellenmesi için tűm űnlemlerin alınması gerektiđine iřaret etmektedir.

Endűstriyel tasarım ve modellere iliřkin olarak TRIPS Anlařması, űye űlkelere bađımsız olarak yaratılmıř yeni veya orijinal sınai tasarımların korunması yűkűmlűlűğ űnű getirmektedir.

űte yandan, TRIPS Anlařması'nda bir buluřun patent ile korunabilmesi için aranan kriterler, yenilik, tekniđin bilinen durumunun ařılması ve sanayiye uygulanabilirliktir. Patentlerle ilgili olarak Paris Konvansiyonu'nun temel hűkűmlerini tamamlayıcı genel kurallar getirilmiřtir.

TRIPS Anlaşması'nda, entegre devrelerin topografyalarının korunmasının "Washington Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits" temelinde sağlanacağı hükme bağlanmıştır.

Öte yandan, TRIPS Anlaşması, zorunlu lisans ve hükümet kullanımına sıkı kurallar altında izin vermektedir.

Ticari değer taşıyan ticari sırların ve know-how gizliliğinin korunması ve dürüst ticari uygulamalara aykırı hareketlerin yasaklanması da TRIPS çerçevesinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Söz konusu anlaşma ayrıca sözleşmeye dayalı lisansta rekabeti bozan uygulamalara ilişkin hükümleri de kapsamaktadır.

TRIPS Anlaşması, üye ülkelere fikri ve sınai hakların etkin bir şekilde sağlanması amacıyla iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yapmalarını öngörmektedir.

Gelişmiş ülkelere Anlaşmadaki hükümlerle kendi yasalarını uyumlu hale getirmek için bir yıllık bir geçiş dönemi tanınmıştır. Söz konusu geçiş dönemi, planlı ekonomiden pazar ekonomisine geçen ve gelişme yolundaki ülkeler için 5 yıl; ve en az gelişmiş ülkeler için 11 yıldır. Gelişmiş olan üye ülkeler en az gelişmiş üye ülkelerin sağlam ve uygulanabilir bir teknolojik temel oluşturmalarını sağlamak için bu üyelere teknoloji transferini teşvik etmek ve artırmak için kendi ülkelerindeki işletmelere ve kurumlara teşvik sağlayabileceklerdir. Eğer gelişme yolundaki bir ülke, bazı teknolojik alanlardaki ürün patentleri aracılığıyla sağlanan korumacılığı Anlaşmanın imza edildiği tarihte tanımıyorsa, bu korumayı düzenlemek için 10 yıla kadar varabilen bir süreden yararlanacaktır. Buna karşılık, teknolojinin tüm alanlarında, özellikle tıbbi ve zırai ilaçların patentle korunmasında gelişme yolundaki ülkelerin geçiş süresinin başlangıcından itibaren tüm patent başvurularını kabul etme zorunluluğu getirilmiştir. Geçiş süresinin bitimine kadar patentin tescil edilmemesi durumunda bile, buluşun yeniliği müracaat tarihinden itibaren saklı tutulacaktır.

Anlaşmanın 7. Bölümündeki 71.1 maddesi, 1 Ocak 2000 tarihi itibarıyla (Bu tarih, gelişmekte olan ülkelerin 65.2 maddesi çerçevesinde kullandıkları beş yıllık geçiş süresinin tamamlanacağı tarihtir.), Anlaşmanın "uygulanmasının" TRIPS Konseyi'nce gözden geçirilmesini ve bu gözden geçirmenin anılan tarihten itibaren iki yıllık sürelerle yenilenmesini öngörmektedir.

Türkiye'deki Uygulama

Fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin Türkiye'deki uygulamalar aşağıda yer almaktadır.

Patent: Türkiye'de ve dünyada yeni olan sanayiye uygulanabilen ve tekniğin bilinen durumunun aşılması kriterine uygun olan buluşların sahiplerine belirli bir süre (20 yıl) bu

buluş konusu ürünü üretme ve pazarlama hakkının tanınmasıdır. Bir buluşun patent verilerek korunabilmesi için; yenilik, tekniğin bilinen durumunun aşılması ve sanayiye uygulanabilirlik kriterleri aranmaktadır.

Faydalı Model: Türkiye’de ve dünyada yeni olan sanayiye uygulanabilen buluşların sahiplerine belirli bir süre (10 yıl) bu buluş konusu ürünü üretme ve pazarlama hakkının tanınmasıdır. Bir buluşun faydalı model belgesi verilerek korunabilmesi için; yenilik ve sanayiye uygulanabilirlik kriterleri aranmaktadır.

551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen yenilikleri şu şekilde özetlemek mümkündür. Patent korunmasının yanısıra, faydalı model koruması, incelemeli veya incelemesiz patent verilmesi sistemi kapsamında , koruma süreleri incelemesiz patentler için 7 yıl, faydalı modeller için 10 yıl, incelemeli sistemin tercih edildiği patentler için 20 yıldır. Bu kanun hükmünde kararnamede, aşağıda sayılanlar buluş niteliğinde olmadıkları için kapsam dışında bırakılmıştır.

- keşifler, bilimsel teoriler, matematik metotları,
- zihni, ticari ve oyun faaliyetlerine ilişkin plan, usul ve kurallar,
- edebiyat ve sanat eserleri, estetik niteliği olan yaratmalar, bilgisayar yazılımları
- bilginin derlenmesi, düzenlenmesi, sunulması ve iletilmesi ile ilgili teknik yönü bulunmayan usuller,
- insan veya hayvan vücuduna uygulanacak cerrahi ve tedavi usulleri ile insan, hayvan vücudu ile ilgili teşhis usulleri,

Aşağıda belirtilen buluşlar patent verilerek korunamazlar,

- konusu kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı olan buluşlar,
- bitki veya hayvan türleri veya önemli ölçüde biyolojik esaslara dayanan bitki veya hayvan yetiştirilmesi usulleri.

Endüstriyel Tasarım: Endüstriyel tasarım bir ürünün tümü veya bir parçası veya üzerindeki süslemenin, çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan duyuları ile algılanan çeşitli unsur veya özelliklerinin oluşturduğu bütündür.

Bir tasarımın, 554 sayılı KHK’ye göre tescil edilebilmesi için, yeni veya ayırt edici özelliğe sahip olması gerekir. Bir tasarım, başvuru tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamışsa yeni sayılır. Kamuya sunma; sergileme, satış gibi yollarla piyasaya sürme, kullanma, tarif, yayım, tanıtım veya benzer amaçlı faaliyetleri kapsamaktadır.

Tescilli tasarımların koruma süresi başvuru tarihinden itibaren 5 yıldır. Ancak bu süre tasarım sahibinin isteğine göre 5 yıl + 5x4 yıl daha uzatılabilir.

Ticari Marka: Ticari markalar; bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla kişi adları dahil,

özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi ve ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer bir şekilde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretlerdir. Marka, mal veya ambalajı ile tescil ettirilebilir. Bu durumda mal veya ambalajın tescili marka sahibine mal veya ambalaj için inhisari bir hak sağlamaz.

Markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren 10 yıldır. Bu süreler 10'ar yıllık dönemler halinde yenilenebilir.

İlgili kararnameye göre marka olarak tescil edilemeyecek işaretler şunlardır.

- Markanın tanımına girmeyen işaretler,
- Aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetlerle ilgili olarak tescil edilmiş veya daha önce tescil için başvurusu yapılmış bir marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar aynı olan markalar,
- Mal veya hizmetlerin niteliği, kalitesi veya üretim yeri, coğrafi kaynağı gibi konularda halkı yanıltıcı işaretler ve adlar,
- Ticaret alanında cins, çeşit, vasıf, kalite, miktar, amaç, değer ve coğrafi kaynak belirten işaretler,
- Ticaret alanında herkes tarafından kullanılan veya belirli bir meslek, sanat veya ticaret grubuna mensup olanları ayırt etmeye yarayan işaretler,
- Malın özgün doğal yapısından ortaya çıkan şeklini veya bir teknik sonucu elde etmek için zorunlu olan işaretler,
- Paris Sözleşmesi'ne üye ülkelerin hükümlerine aykırı işaretler, bayrakları veya flamaları,
- Tarihi ve kültürel değerleri bakımından halka mal olmuş işaretler ve adlar,
- Sahibi tarafından izin verilmeyen tanınmış markalar,
- Kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı markalar,
- Dini değerleri ve sembolleri içeren markalar.

Coğrafi İşaretler: Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işaretleridir.

Coğrafi işaretler Menşe ve Mahreç işaretleri olarak iki grupta anılırlar. Bu ürünün menşei olan yöre, alan veya bölge adı "Menşe Adı" olarak anılır. Bir ürünün bu şekilde anılabilmesi için;

- Coğrafi sınırları belirlenmiş yöre, alan veya çok özel durumlarda ülkeden kaynaklanan bir ürün olması
- Tüm veya esas nitelik veya özellikleri bu yöre, alan veya bölgeye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanan bir ürün olması,
- Üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinin tümüyle bu yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılan bir ürün olması şartlarını birlikte taşıması gerekir.

Bir ürünün menşei olan yöre, alan veya bölge adının, "Mahreç İşareti" olarak tescil edilebilmesi için;

- Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan veya bölgeden kaynaklanan bir ürün olması,
- Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle bu yöre, alan veya bölge ile özdeşleşmiş bir ürün olması,
- Üretimi, işlenmesi veya diğer işlemlerden en az birisinin belirlenmiş bir yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılan bir ürün olması gerekmektedir.

Menşe adı ile mahreç işareti arasındaki farkı şu şekilde özetlemek mümkündür; menşe adını taşıyan ürünler ait oldukları coğrafi bölgenin dışında üretilemezler. Mahreç işaretini taşıyan ürünler ise ait oldukları bölgenin dışında üretilbilirler.

Türkiye’deki Uygulamacı Kuruluşlar

Türkiye’de sınai mülkiyet haklarına ilişkin işlemler 24.6.1994 tarihine kadar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sınai Mülkiyet Dairesi Başkanlığı’na yürütülmüş olup bu tarihten itibaren Türk Patent Enstitüsü tarafından yürütülmektedir. Türk Patent Enstitüsü tarafından yerine getirilen görevler;

- Sınai mülkiyet hakları ile ilgili işlemleri yürütmek
- Sanayiciler ile araştırmacılara bilgi ve dokümantasyon hizmeti vermek
- Sanayiciler ve araştırma, geliştirme faaliyetinde bulunan kişileri ulusal ve uluslararası mevzuat konusunda bilgilendirmek ve yönlendirmek
- Sınai mülkiyet hakları konusunda uluslararası gelişmeleri izlemek
- Türkiye’yi sınai mülkiyet hakları ile ilgili olarak uluslararası platformda temsil etmektir.

Türkiye’de telif hakları konusunda ilgili kuruluş ise Kültür Bakanlığı’dır. Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü’nün konuyla ilgili görevleri;

- 5846 sayılı fikir ve sanat eserleri kanunu ile verilen görevleri yürütmek
- Eser sahipleri, birlikler ile Bakanlık arasındaki ilişkileri düzenlemek.
- Fikir ve sanat eserlerinin işaretlenmesi ile ilgili çalışmalarını yürütmek, kontrol etmek ve denetlemek.
- 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu ile verilen görevleri yapmak
- Fikri haklar alanında milletlerarası kuruluşlarla işbirliği yapmak ve gerekli çalışmalarını yürütmek

KAYNAKLAR

Türk Patent Enstitüsü, Necatibey Cad. No.49 06440 Kızılay-ANKARA Tel: (312) 2325425 Faks:(312) 2325413

İnternet:<http://www.turkpatent.gov.tr>

Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü, Necatibey Cad. No.55 Sıhhiye-ANKARA Tel: (312) 2317826 Faks: (312) 2319694 İnternet: <http://www.kultur.gov.tr>

105. DTÖ çerçevesindeki tarife dışı tedbirlere ilişkin diğer düzenlemeler nelerdir?

Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), öncelikle gümrük tarifelerinin indirilmesini amaçlamıştır. Ancak devletlerin çeşitli GATT Roundlarında tarifeleri düşürmeleri ile birlikte uluslararası ticaretin en büyük engellerinden olan tarife dışı önlemlerin aynı oranda büyümeye başladıkları görülmüştür.

Sonuçta, Kennedy Round ve sonrasında sadece tarifeler değil, tarife indirimlerinin değerini azaltan veya yok eden tarife dışı engeller konuları da ele alınmıştır.

Gümrük Değerleme Anlaşması (VII. Maddenin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma)

Gümrük rejimleri, ticaret-ekonomi politikalarının uygulama aracı olarak koruyucu, gelir artırıcı, ithalat/ihracat geliştirmeye yönelik vb. olarak kullanılabilir. Bu nedenle, ithal edilen malın fiyatının doğru olarak tespiti ve dolayısıyla gümrük vergilerinin doğru tahsili ve gümrük kaçaklarının önlenmesini hedefleyen gümrük kıymetinin belirlenmesi uygulaması alanında en çok tartışılan konulardan biri "Gümrük Kıymeti" olmuştur.

Gümrük Değerleme Anlaşması, pozitif bir kıymet kavramı üzerine kuruludur ve anlaşmanın amacı ticari gerçeklere uygun, adil, bir örnek ve tarafsız bir sistem yaratmak, keyfi ve fiktif gümrük kıymetlerinin kullanılmasını yasaklamaktır. Anlaşma, gümrük kıymetinin tespiti amacı ile altı farklı yöntem belirlemiştir; ithal eşyanın satış bedeli, aynı eşyanın satış bedeli, benzeri eşyanın satış bedeli, indirgeme yöntemi, hesaplanmış kıymet ve son yöntemdir.

Anlaşma hükümleri uyarınca ne ithalatçı ne de gümrük idaresi bu yöntemlerden birini seçme hakkına sahiptir. Yukarıda sayılan sıralama bağlayıcı olup, söz konusu kuralın tek istisnası, ithalatçının talebi üzerine indirgeme metodu ile hesaplanmış kıymet metodunun uygulanma sıralarının değiştirilebilmesidir.

Sevk Öncesi İnceleme Anlaşması

Sevk öncesi inceleme, ithal edilecek malların sevkiyatından önce uzmanlaşmış özel şirketlere söz konusu malların özellikle fiyat, miktar ve kalite bakımından kontrol ettirilmesi şeklinde yapılan bir uygulamadır.

Anlaşma, genel anlaşmada yer alan ilke ve yükümlülüklerin, hükümetler tarafından yetkili kılınmış sevk öncesi inceleme kuruluşlarının faaliyetlerinde geçerli olacağını kabul etmektedir.

İhracatçı üye ülkeler, sevk öncesi incelemelerden faydalanan ülkelere karşı ulusal yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasında ayırıcı olmamak, ilgili tüm yasa ve yönetmelikleri en kısa sürede yayımlamak ve talep edildiği takdirde teknik yardım sağlamakla yükümlüdürler.

Menşe Kuralları Anlaşması

Menşee kuralları bir ürünün nerede yapıldığını ortaya koymak amacıyla kullanılan kurallardır. Söz konusu kurallar, ihracatçı ülkeler arasında ayırım yapan kotalar, tercihli rejimler gibi çeşitli uygulamalar nedeniyle önem taşımaktadırlar.

Anılan anlaşma, öncelikle DTÖ üyelerinin menşee kurallarının şeffaf olmasını, bunların uluslararası ticaret üzerinde kısıtlayıcı, bozucu, saptırıcı etkilerde bulunmamasını, bir örnek, tarafsız ve makul uygulanmasını ve pozitif standartlara dayanmasını amaçlamaktadır.

İthalat Lisansları Anlaşması

İthalat lisansı bir ülkede ithalat yapmanın ön koşulu olarak, ilgili idari organa başvuru yapılmasını veya başka belgelerin sunulmasını gerektiren bir işlemdir.

Anlaşma, ithalat lisansı uygulayan ülkelerin ithalat lisansı uygulamalarının tarife dışı engel olarak kullanılmamasına yönelik mevcut GATT disiplinlerini güçlendirmekte ve saydamlığı artırıcı hükümler taşımaktadır.

Ticaretle Bağlantılı Yatırım Tedbirleri Anlaşması

Sadece mal ticaretine yönelik olan Ticaretle Bağlantılı Yatırım Tedbirleri Anlaşması (TRIMS), bazı yatırım tedbirlerinin ticareti kısıtladığı ve bozduğu gerçeğinden hareketle, üye devletlerce yabancı mallara veya yabancılara karşı ayırıcı yatırım tedbirlerinin uygulanmamasını öngörür. Ayrıca, miktar kısıtlamalarına neden olan yatırım tedbirlerinin uygulanmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, yabancı sermaye yatırımları için yerli ürün kullanma koşulu veya ihracat yapma zorunluluğu gibi hususlar TRIMS Anlaşması hükümleri çerçevesinde yasaklanmıştır.

KAYNAKLAR

**DTM, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel: (312) 2047500
Fax: (312) 2128765 <http://www.dtm.gov.tr/anl/DTO/CANCUNSONRASI.htm>**

Türkiye - DTÖ ilişkileri hakkındaki soru, görüş ve önerilerinizi, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü'ne iletmek için aşağıdaki e-posta adresi veya telefaks numarasını kullanabilirsiniz: E-posta: dtodaire@dtm.gov.tr Telefaks: 312-2128741

DTÖ ile ilgili daha ayrıntılı bilgiye www.wto.org adresindeki DTÖ ana sayfasından ulaşabilirsiniz.

106. Doha Bakanlar Konferansı İle Müzakereye Açılan Konular, Cancun Zirvesi Sonrasındaki Gelişmeler

9-14 Kasım 2001 tarihlerinde Doha'da gerçekleştirilen DTÖ IV. Bakanlar Konferansı sonucunda kabul edilen Bakanlar Deklarasyonu ve Deklarasyonun içeriğini oluşturan Çalışma Programı çerçevesinde;

1. Ticaret-çevre, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları, sanayi ürünlerinde tarife indirimleri sanayi malları konularındaki müzakerelerin başlatılmasına ,
2. Antidamping, Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşmaları ile Anlaşmazlıkların Halline İlişkin Mutabakat Metninin müzakereye açılmasına
3. Bölgesel Ticaret Anlaşmalarına ilişkin DTÖ hükümlerinin açıklığa kavuşturulması amacıyla müzakere edilmesine,
4. Singapur konuları olarak bilinen, ticaret-yatırım, ticaret-rekabet, kamu alımlarında şeffaflık ve ticaretin kolaylaştırılması konularında ise 2003 yılı sonunda gerçekleştirilmesi beklenen V. Bakanlar Konferansına kadar ilgili DTÖ organlarında, çok taraflı çerçeve anlaşması akdedilmesi olasılığı da dikkate alınarak bir hazırlık sürecine girilmesine ve müzakerelerin V. Bakanlar Konferansı ile başlatılmasına,

karar verilmiştir.

Müzakereleri izlemek üzere bir “**Ticaret Müzakereleri Komitesi**” oluşturulmuş ve müzakerelerin , "tek taahhüt" (single undertaking) veya "tek paket" esasına göre 1 Ocak 2005 tarihine kadar bir bütün olarak tamamlanması karar altına alınmıştır. Söz konusu müzakere "paketine" İleri Tarım ve Hizmetler Ticareti Müzakereleri ile uygulama konuları da dahil bulunmaktadır.

Ayrıca, "Özel ve Lehte Muamele" konusu DTÖ Anlaşmalarının ve müzakerelerin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmiştir.

DTÖ V. Bakanlar Konferansı (Cancun) Sonrası Gelişmeler

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün Bakanlar Konferansı dışında en yüksek karar organı olan Genel Konsey, 15 Aralık 2003 tarihinde yapılan olağan toplantısında Cancun Bakanlar Konferansı sonrasındaki gelişmeleri görüşmüştür.

10-14 Eylül 2003 tarihlerinde Cancun'da yapılan V. Bakanlar Konferansında herhangi bir uzlaşa sağlanamaması üzerine kabul edilen açıklamada, üyelerin Konferans sırasında müzakerelerin zamanında tamamlanması yönünde gösterdikleri gayretlere dikkat çekilerek, en geç 15 Aralık 2003 tarihinde Genel Konsey'in üst düzey bir toplantı yapması ve çalışmalara devam edilmesi kararlaştırılmıştı.

Bu noktadan hareketle Aralık toplantısının alt yapısını oluşturmak üzere, Cancun sonrasında Genel Konsey Başkanı ve DTÖ Genel Müdürü iki ayı aşkın bir süre boyunca gayriresmi danışmalarda bulunmuşlardır.

İki ay süren danışmalardan çıkan sonuç, ülkelerin çok taraflı sisteme bağlılıklarını teyit ettikleri ancak Cancun'dan bu yana geçen süre zarfında gerçek bir müzakerenin yapılamadığı ve böylelikle fikir ayrılıklarının aşılamadığıdır.

Toplantıda özetle, tarımın, müzakerelerin kilit konusunu oluşturduğu, bu alandaki gelişmelerin tüm müzakere konularını etkileyeceği ve Cancun Konferansında ortaya

ıkan Derbez Metninin, üzerinde esaslı fikir ayrılıkları olmakla birlikte, müteakip çalışmalarda temel alınabileceği ifade edilmiştir. Sanayi rnlerinde Pazara Giriş konusunda tarife indirimlerinin formül yaklaşımı içinde yapılacağı kabul görmekle birlikte hangi formülün kullanılacağı ve GYÜ'lere sağlanacak esneklikler tartışmalı gzlmektedir.

Singapur konularında genel eğilim ise Ticaretin Kolaylaştırılması ve Kamu Alımlarında Şeffaflık alanlarında çok taraflı bir anlaşma oluşturmak üzere çalışmaların başlayabileceği, diğer konuların ise gündemden düşürülebileceği ya da ilgili çalışma gruplarına gönderilerek zamana bırakılabileceği şeklinindedir.

15 Aralık toplantısı çerçevesinde her ne kadar ülkelerin çok taraflı sisteme bağlılıklarını teyit ettikleri görülüyorsa da müzakerelerin düzene girmesi ve esasa yönelik tartışmalara geçilmesinin zaman alacağı değerlendirilmektedir. Ancak her hal ve karda genel anlayış tüm müzakere konularına yönelik olarak en geç Mart ayı itibariyle tartışmalara dnlmesidir.

Toplantının genel havası ise olumlu ve yapıcı olmakla birlikte, müzakere pozisyonlarında yakınlaşmaya dair herhangi bir işaret taşımamaktadır. Bu itibarla müzakerelerin ilerlemesi önümüzdeki dönem ülkelerin ikili ya da çoklu temaslarında göstereceği esnekliğe doğrudan bağlı gzlmektedir. Ancak bazı iyimser düşüncelere rağmen müzakerelerin sanıldığından uzun süreceği düşünülmektedir.

Müzakereler açısından 2004 yılı ile yeni bir döneme girilmektedir. Bu dönemin başarıya ulaşmasında ülkelerin kendi aralarında ikili ya da çoklu olarak yapacakları müzakereler de önemli rol oynayacaktır.

KAYNAKLAR

**DTM, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Emek Mevkii- ANKARA Tel: (312) 2047500
Fax: (312) 2128765 <http://www.dtm.gov.tr/anl/DTO/CANCUNSONRASI.htm>**

Türkiye - DT ilişkileri hakkındaki soru, görüş ve önerilerinizi, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü'ne iletmek için aşağıdaki e-posta adresi veya telefaks numarasını kullanabilirsiniz: E-posta: dtodaire@dtm.gov.tr Telefaks: 312-2128741

DT ile ilgili daha ayrıntılı bilgiye www.wto.org adresindeki DT ana sayfasından ulaşabilirsiniz.